

JIN 2012/143 Voldoende bepaalbaarheid van het aangewezen recht in forumkeuze

Ook gepubliceerd in:

LJN BW5483
JIN 2012/143 Gerechtshof 's-Gravenhage, 15-05-2012, 200.081.314/01, LJN BW5483
Voldoende bepaalbaarheid van het aangewezen recht in forumkeuze

Aflevering JIN 2012 afl. 7
Vindplaats JIN 2012/143
Rubriek Civiel recht
College Gerechtshof 's-Gravenhage
Uitspraakdatum 2012-05-15
Rolnummer 200.081.314/01
LJN BW5483
Rechter(s) mr. Dupain
mr. Bonneur
dr. Schaafsma
Scheldebouw BV, gevestigd te Middelburg
appellante,
advocaat: mr. M. van Sintmaartensdijk,
Partijen tegen
de vennootschap naar Duits recht Hero Glas Veredelungs GmbH, gevestigd
te Dersum, Duitsland,
geïntimeerde
advocaat: mr. P.J.M. von Schmidt auf Altenstadt te 's-Gravenhage
Noot *P.C.M. Kemp*
Trefwoorden Voldoende bepaalbaarheid van het aangewezen recht in forumkeuze
Regelgeving Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, artikel 8

JIN 2012/143 Gerechtshof 's-Gravenhage, 15-05-2012, 200.081.314/01, LJN BW5483
Voldoende bepaalbaarheid van het aangewezen recht in forumkeuze
» **Samenvatting**

Voor de geldigheid van een forumkeuze als bedoeld in art. 23 EEX-Verordening is vereist dat het forumkeuzebeding objectieve elementen bevat die voldoende nauwkeurig zijn om de aangezochte rechter in staat te stellen te bepalen of hij bevoegd is; die elementen kunnen eventueel worden geconcretiseerd door de omstandigheden van het geval.

Scheldebouw heeft met Hero een koopovereenkomst gesloten, waarbij Scheldebouw zich heeft verbonden tot het leveren van een partij glas ten behoeve van de bouw van de Maastoren in Rotterdam. Die overeenkomst is vastgelegd in een door Scheldebouw aanvaarde Verhandlungsprotokoll. Hero heeft aan Scheldebouw medegedeeld dat zij haar verbintenissen onder de overeenkomst niet zal nakomen. Scheldebouw doet in het kader van haar

aansprakelijkstelling van Hero voor de door haar geleden schade een beroep op een forumkeuzebeding.

De rechtbank stelt voorop dat gesteld noch gebleken is dat in het Verhandlungsprotokoll of in de bevestiging enige forumkeuze staat. Voorts oordeelt de rechtbank dat gesteld noch gebleken is dat in de inkoopvoorwaarden noch het Verhandlungsprotokoll voldoende nauwkeurige, objectieve elementen staan om vast te stellen welke rechter bevoegd is. Derhalve is er volgens de rechtbank geen sprake van een voor Hero verbindend forumkeuzebeding voor de Rechtbank Rotterdam. Het hof is, met de rechtbank van oordeel, dat het forumkeuzebeding geen objectieve elementen bevat die voldoende nauwkeurig zijn om de aangezochte rechter in staat te stellen te bepalen of hij bevoegd is. Gelet op voorgaande en de omstandigheid dat een andere onderneming als opdrachtgever in de inkoopvoorwaarden wordt aangemerkt, komt het hof tot het oordeel dat aan art. 23 EEX-Vo geen bevoegdheid kan worden ontleend. Ten aanzien van het beroep van Scheldebouw op art. 5 lid 1 onder b EEX-Vo oordeelt het hof dat – vanwege de erkenning van Scheldebouw dat Heerlen de plaats van de hoofdlevering is – de Rechtbank Rotterdam zich terecht onbevoegd heeft verklaard.

» Uitspraak

Hof:

Het verloop van het geding

1. Bij exploit van 18 januari 2011, gerectificeerd bij exploit van 24 januari 2011, is Scheldebouw in hoger beroep gekomen van het tussen partijen gewezen vonnis van de rechtbank Rotterdam, sector civiel recht, van 8 december 2010 (LJN BO9583). Bij memorie van grieven tevens vermeerdering van eis (met producties) heeft Scheldebouw twee grieven tegen genoemd vonnis aangevoerd, die Hero bij memorie van antwoord (met producties) heeft bestreden. Ten slotte hebben partijen arrest gevraagd.

Beoordeling van het hoger beroep

2. In eerste aanleg heeft Scheldebouw gevorderd – kort gezegd – primair dat Hero wordt veroordeeld aan haar een bedrag van € 219.579,= met rente en kosten te betalen wegens wanprestatie, subsidiair dat voor recht wordt verklaard dat de overeenkomst tussen partijen per 2 februari 2010 is ontbonden en Hero wordt veroordeeld om aan haar een bedrag van € 219.579,= met rente en kosten te betalen. Scheldebouw heeft daartoe gesteld dat zij met Hero een koopovereenkomst heeft gesloten, waarbij Hero zich heeft verbonden tot het leveren van een partij glas ten behoeve van de bouw van de Maastoren in Rotterdam. Die overeenkomst is vastgelegd in een ‘Verhandlungsprotokoll’ van 10 september 2007 (hierna: het Verhandlungsprotokoll) en aanvaard door Scheldebouw op 5 respectievelijk 10 juni 2008. Hero heeft aan Scheldebouw medegedeeld dat zij haar verbintenissen onder de overeenkomst niet zal nakomen. Daarom heeft Scheldebouw de partij glas bij een derde moeten bestellen voor een hogere prijs dan zij met Hero was overeengekomen. Volgens Scheldebouw is Hero aansprakelijk voor de schade door de wanprestatie, bestaande uit het prijsverschil.

3. Hero heeft, voor alle wren, in een incident de bevoegdheid van de rechtbank Rotterdam betwist. De rechtbank is Hero in haar standpunt gevolgd en heeft zich in het bestreden vonnis onbevoegd verklaard. Het hoger beroep van Scheldebouw richt zich tegen deze beslissing.

4. Het hof stelt voorop dat de internationale bevoegdheid in deze zaak moet worden vastgesteld aan de hand van Verordening (EG) Nr. 44/2001 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de

erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (hierna: de EEX-Verordening).

5. Grief I keert zich tegen het oordeel in rechtsoverweging 4.8 van het bestreden vonnis dat, kort gezegd, de contractuele bepalingen waar Scheldebouw zich op beroept (weergegeven in rechtsoverweging 4.7 van het bestreden vonnis), niet voldoende nauwkeurige, objectieve elementen bevatten om vast te stellen welke rechter bevoegd is, zodat (reeds daarom) geen sprake is van een Hero verbindend forumkeuzebeding voor de rechtbank Rotterdam.

6. De grief faalt.

6.1. Voor de geldigheid van een forumkeuze als bedoeld in artikel 23 EEX-Verordening is vereist dat het forumkeuzebeding objectieve elementen bevat die voldoende nauwkeurig zijn om de aangezochte rechter in staat te stellen te bepalen of hij bevoegd is; die elementen kunnen eventueel worden geconcretiseerd door de omstandigheden van het geval, HvJ EG 9 november 2000, zaak C-387/98, NJ 2001, 599 (Coreck Maritime/Handelsveem).

6.2. Artikel 1.4 van het Verhandlungsprotocol bevat (geen forumkeuzebeding doch) enkel een verwijzing naar “Unsere allgemeine Einkaufsbedingungen, eingetragen beim Gericht in Utrecht-NL, unter Nummer 174/2004”. Scheldebouw heeft in dit verband in het geding gebracht de “Algemene Inkoopvoorwaarden van Permasteelisa Central Europe BV te Heerlen, gedeponneerd bij de Rechtbank te Utrecht op 11 juni 2004 onder nr. 174/2004”. Al aangenomen dat dit de voorwaarden van Scheldebouw zijn als bedoeld in artikel 1.4 van het Verhandlungsprotocol, rijst de vraag of het forumkeuzebeding in artikel 12 van die voorwaarden (in samenhang met het Verhandlungsprotocol) objectieve elementen bevat die, zoals hiervoor overwogen, voldoende nauwkeurig zijn om de aangezochte rechter in staat te stellen te bepalen of hij bevoegd is.

6.3. Het hof is, met de rechtbank, van oordeel dat dat niet het geval is. Voormeld beding verwijst naar “de rechter c.q. de arbiters die bevoegd is/zijn kennis te nemen van de geschillen tussen opdrachtgever en haar principaal”. Scheldebouw gaat er, zonder nadere toelichting, van uit dat zij hier als opdrachtgever moet worden aangemerkt. Dit blijkt evenwel niet uit voormeld artikel 12, en ook niet uit andere bepalingen van de desbetreffende inkoopvoorwaarden. Daarentegen blijkt uit artikel 1 van deze voorwaarden dat een zekere ‘Permasteelisa Central Europe BV’ als opdrachtgever moet worden aangemerkt. Onduidelijk is wie de principaal (als bedoeld in artikel 12) van Permasteelisa Central Europe BV is; dit is evenmin in de onderhavige procedure geconcretiseerd (gesteld noch gebleken) en dat geldt ook voor de vraag welke rechter of arbiters bevoegd is/zijn kennis te nemen van geschillen tussen Permasteelisa Central Europe BV en haar principaal. Dit een en ander ligt ook besloten in het oordeel van de rechtbank, die artikel 1 heeft geciteerd en artikel 12 uitdrukkelijk in samenhang met artikel 1 heeft gelezen (Scheldebouw heeft daar in hoger beroep niet op gereageerd). Daarnaast rijst overigens, waar Scheldebouw in dit verband niet als opdrachtgever kan worden aangemerkt, ook de vraag of voormeld artikel 12, dat betrekking heeft op “overeenkomsten tussen opdrachtgever en opdrachtnemer”, wel van toepassing is in de relatie tussen Scheldebouw en Hero.

Ook in hoger beroep is gesteld noch gebleken dat elders in de onderhavige inkoopvoorwaarden (of in het Verhandlungsprotocol) is aangegeven welke rechter bevoegd is van geschillen tussen Scheldebouw en haar principaal kennis te nemen.

Dit alles in aanmerking nemende kan naar het oordeel van het hof niet worden gezegd dat sprake is van een forumkeuzebeding dat voldoende nauwkeurige, objectieve elementen bevat om vast te stellen welke rechter bevoegd is. Dat betekent dat grief I faalt en dat aan artikel 23 EEX-Verordening geen bevoegdheid kan worden ontleend.

7. Grief II betreft de bevoegdheid ex artikel 5 sub 1 onderdeel b EEX-Verordening en keert zich tegen rechtsoverweging 4.12 van het bestreden vonnis. In dit kader komt Scheldebouw

uitdrukkelijk terug van haar stelling in eerste aanleg dat het glas zou worden geleverd in Rotterdam. Die stelling is onjuist: partijen zijn, zoals Hero in eerste aanleg terecht heeft betoogd, overeengekomen dat het glas zou worden geleverd in Heerlen, aldus Scheldebouw in haar memorie van grieven. Ook stelt Scheldebouw in deze memorie dat Heerlen de plaats van de hoofdlevering is. Hero stelt zich op het standpunt dat, voor zover er een overeenkomst zou zijn gesloten, de hoofdlevering in Heerlen zou plaatsvinden. Daarmee staat tussen partijen vast dat – voor zover er een overeenkomst zou zijn gesloten – niet Rotterdam, maar Heerlen de plaats van hoofdlevering is.

8. Voor zover de grief ten betoge strekt dat de rechtbank op grond van artikel 5 sub 1 onderdeel b EEX-Verordening bevoegdheid had moeten aannemen, faalt hij gelet op het voorgaande. Volledigheidshalve voegt het hof daar aan toe dat, waar een plaats van hoofdlevering vaststaat, de keuzemogelijkheid als bedoeld in HvJ EG 3 mei 2007, zaak C-386/05, NJ 2008, 237 (Color Drack/Lexx) niet aan de orde is.

9. Voor zover de grief (tevens) ten betoge strekt dat de rechtbank (in rechtsoverweging 4.14-16) ten onrechte heeft overwogen dat de Nederlandse rechter geen rechtsmacht heeft om van de door Scheldebouw ingestelde vordering kennis te nemen, kan hij niet leiden tot vernietiging van het bestreden vonnis. De rechtbank Rotterdam heeft zich immers terecht onbevoegd verklaard (de rechtbank heeft blijkens het dictum ook terecht alleen zichzelf, en niet ‘de Nederlandse rechter’ onbevoegd verklaard). Dit laat onverlet dat – gelet op de nieuwe stellingname van Scheldebouw – de rechtbank Maastricht, in welker arrondissement Heerlen ligt, op grond van artikel 5 sub 1 onderdeel b EEX-Verordening mogelijk bevoegd zou kunnen zijn om van de vordering van Scheldebouw kennis te nemen. Terzijde merkt het hof in dit verband op dat artikel 5 sub 1 EEX-Verordening niet alleen de internationale bevoegdheid, maar ook de interne relatieve bevoegdheid van de rechter bepaalt.

10. Aan het door Scheldebouw gedane bewijsaanbod gaat het hof voorbij op de grond dat het niet ter zake dienend is.

11. De slotsom is dat de grieven falen. Het hof zal het bestreden vonnis bekrachtigen en Scheldebouw veroordelen in de kosten van het hoger beroep. Voor een verwijzing naar de rechtbank Maastricht zoals door Scheldebouw subsidiair bij wege van eisvermeerdering verzocht, bestaat geen rechtsgrond. Mocht Scheldebouw haar vordering instellen bij de rechtbank Maastricht, dan zal deze rechtbank zelf over haar (internationale) bevoegdheid dienen te oordelen.

Beslissing

Het hof:

bekrachtigt het bestreden vonnis van de rechtbank Rotterdam, sector civiel recht, van 8 december 2010;

wijst de in hoger beroep vermeerderde eis af;

veroordeelt Scheldebouw in de kosten van de procedure in hoger beroep, aan de zijde van Hero tot op heden begroot op € 4713,= aan griffierecht en € 3263,= aan salaris advocaat; verklaart dit arrest voor wat betreft de proceskostenveroordeling uitvoerbaar bij voorraad.

» Noot

Rechtsvraag

In deze zaak gaat het om de vraag op het forumkeuzebeding waarnaar wordt verwezen in het Verhandlungsprotocoll voldoet aan de vormvereisten van art. 23 lid 1 sub a EEX-Vo.

Feiten

Scheldebouw heeft met Hero een koopovereenkomst gesloten, waarbij Scheldebouw zich heeft verbonden tot het leveren van een partij glas ten behoeve van de bouw van de Maastoren in Rotterdam. Die overeenkomst is vastgelegd in een Verhandlungsprotokoll. Hero heeft aan Scheldebouw medegedeeld dat zij haar verbintenissen onder de overeenkomst niet zal nakomen. Daarom heeft Scheldebouw de partij glas bij een derde moeten bestellen voor een hogere prijs dan zij met Hero was overeengekomen. Scheldebouw houdt Hero aansprakelijk voor de schade door wanprestatie. Subsidiar verlangt Scheldebouw dat de rechtbank vaststelt dat de koopovereenkomst tussen partijen is ontbonden en vordert zij dezelfde schadevergoeding. Ten aanzien van de bevoegdheid van de Rechtbank Rotterdam doet Scheldebouw een beroep op een forumkeuze voor voormelde rechtbank. Scheldebouw onderbouwt haar keuze voor de Rechtbank Rotterdam met het argument dat in art. 1.4 van het Verhandlungsprotokoll haar inkoopvoorwaarden van toepassing zijn verklaard, die in art. 12 het forumkeuzebeding bevat. Voormeld artikel luidt als volgt:

“Forumkeuze

Alle geschillen [...] die voortvloeien uit of verband houden met de (totstandkoming van) overeenkomsten tussen opdrachtgever en opdrachtnemer worden bij uitsluiting berecht door de rechter c.q. de arbiters die bevoegd is/zijn kennis te nemen van de geschillen tussen opdrachtgever en principaal.”

In art. 1 van de inkoopvoorwaarden wordt, kort gezegd, bepaald dat deze voorwaarden van toepassing zijn op overeenkomsten waarbij Permasteelisa Central Europe BV partij is.

Scheldebouw stelt voorts dat de rechtbank Rotterdam bevoegd is ingevolge art. 5 lid 1 onder b) EEX-Vo, omdat Hero op grond van de overeenkomst verplicht was de partij glas in Rotterdam af te leveren. Hero betwist voorgaande, waarbij zij aanvoert dat zij de partij glas in Heerlen diende af te leveren.

Het procesverloop

De rechtbank stelt voorop dat er sprake is van een internationaal kader, nu Scheldebouw in Nederland en Hero in Duitsland is gevestigd. Gelet op de omstandigheid dat de vordering na de inwerkingtreding van de EEX-Vo (nr. 44/2001) is ingesteld, partijen woonplaats hebben op het grondgebied van de EU en er sprake is van handelszaak, dient de vordering van Scheldebouw te worden beantwoord aan de hand van de EEX-Vo. De rechtbank geeft vervolgens aan dat de vraag of Hero aan enig forumkeuzebeding is gebonden, dient te worden beantwoord aan de hand van het bepaalde in art. 23 lid 1 aanhef onder a EEX-Vo. Daarbij overweegt de rechtbank dat voor het naar de maatstaf van art. 23 EEX-Vo rechtsgeldig maken van een forumkeuze voldoende is dat er sprake is van een daadwerkelijke instemming van partijen met forumkeuze (HvJ EG, 16 maart 1999, C-159/97, LJN AD3027), doch dat noch gesteld of gebleken is dat in het Verhandlungsprotokoll of in de bevestiging een forumkeuze staat. Vervolgens geeft de rechtbank aan dat – al zou worden aangenomen dat de algemene inkoopvoorwaarden waarna wordt verwezen in het Verhandlungsprotokoll van Scheldebouw – van Scheldebouw zijn, de forumkeuze in de algemene inkoopvoorwaarden niet voldoet aan het vereiste van art. 23 EEX-Vo. De rechtbank overweegt dat art. 12 van de inkoopvoorwaarden noch het Verhandlungsprotokoll voldoende nauwkeurige, objectieve elementen bevat om vast te stellen

welke rechter bevoegd is “kennis te nemen van de geschillen tussen opdrachtgever en haar principaal”. Voorts oordeelt de rechtbank dat gesteld noch gebleken is dat elders in de inkoopvoorwaarden is aangegeven welke rechter bevoegd is. De rechtbank oordeelt op grond van voorgaande dat er geen sprake is van een verbindend forumkeuzebeding voor de Rechtbank Rotterdam. Met betrekking tot het beroep van Scheldebouw op art. 5 lid 1 onder b EEX-Vo overweegt de rechtbank dat art. 5 EEX-Vo een bijzondere, alternatieve regel voor rechtsmacht schept voor het gerecht van de plaats waar de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt, zodat bij de beoordeling gebruikgemaakt kan worden van ter plaatse relevante feiten en omstandigheden. De rechtbank oordeelt dat op grond van de omstandigheden van het geval niet kan worden geoordeeld dat Scheldebouw en Hero zijn overeengekomen dat Hero haar (gehele) leveringsverbintenis in Rotterdam had moeten uitvoeren.

Het hof stelt voorop dat de rechtbank terecht heeft overwogen dat voor de geldigheid van een forumkeuze als bedoeld in art. 23 EEX-Vo is vereist dat het forumkeuzebeding objectieve elementen bevat die voldoende nauwkeurig zijn om de aangezochte rechter in staat te stellen te bepalen of hij bevoegd is; die elementen kunnen volgens het hof eventueel worden geconcretiseerd door de omstandigheden van het geval. Het Verhandlungsprotokoll bevat volgens het hof geen forumkeuze, doch slechts een verwijzing naar de inkoopvoorwaarden. Het hof is, met de rechtbank, van oordeel dat het forumkeuzebeding in art. 12 van die voorwaarden geen objectieve elementen bevat die voldoende nauwkeurig zijn om de aangezochte rechter in staat te stellen te bepalen of hij bevoegd is. Scheldebouw kan derhalve geen beroep doen op art. 23 EEX-Vo. Met betrekking tot het beroep van Scheldebouw op art. 5 lid 1 onder b EEX-Vo overweegt het hof dat Scheldebouw in haar memorie van grieven heeft erkend dat Heerlen de plaats van hoofdlevering is. Het hof oordeelt om die reden dat de rechtbank terecht heeft geoordeeld dat zij op grond van art. 5 lid 1 onder b EEX-Vo geen rechtsmacht heeft om van de door Scheldebouw ingestelde vordering kennis te nemen. Het hof geeft daarbij aan dat de Rechtbank Rotterdam alleen zichzelf en niet de Nederlandse rechter onbevoegd verklaart. Gelet op voorgaande zou de Rechtbank Maastricht op grond van art. 5 lid 1 EEX-Vo mogelijk bevoegd kunnen zijn. Terzijde merkt het hof op dat art. 5 lid 1 EEX-Vo niet alleen de internationale bevoegdheid, maar ook de interne relatieve bevoegdheid van de rechter bepaalt.

Conclusie

Tot 1 januari 2002 heeft in de Nederlandse wetgeving een regeling van het internationaal bevoegdheidsrecht ontbroken. In de rechtspraak werd in deze lacune voorzien door de internationale bevoegdheid van de Nederlandse rechter af te leiden uit de wettelijke regels met betrekking tot de relatieve bevoegdheid. Op 1 januari 2002 is deze wettelijke leemte opgevuld door in art. 1 tot en met 14 Rv bepalingen op te nemen omtrent de rechtsmacht van de Nederlandse rechter. In art. 8 Rv is de rechtspraak van de Hoge Raad met betrekking tot de internationale forumkeuze gecodificeerd. Op onderdelen is aansluiting gezocht bij de regeling van de forumkeuze in art. 23 en 24 van de EEX-Vo. Uitgangspunt is dat de Nederlandse rechter internationaal bevoegd is, indien partijen bij overeenkomst een Nederlandse rechter als bevoegd hebben aangewezen en, omgekeerd, dat de Nederlandse rechter onbevoegd is, indien partijen bij overeenkomst een rechter of de rechter van een vreemde staat bij uitsluiting als bevoegd hebben aangewezen. In beide gevallen geldt dat de forumkeuze betrekking moet hebben op een bepaalde rechtsbetrekking die ter vrije beschikking van partijen staat. Art. 8 Rv bindt de forumkeuzeovereenkomst niet aan een vormvoorschrift. Wel geldt een bewijsvoorschrift (lid 5): de forumkeuzeovereenkomst wordt bewezen door een geschrift. Voldoende is een geschrift dat een forumkeuzebeding bevat of dat verwijst naar algemene voorwaarden die een dergelijk beding bevatten, mits dat geschrift door of namens de wederpartij uitdrukkelijk of stilzwijgend is aanvaard.

Art. 23 van de EEX-Vo verleent aan procespartijen forumkeuzebevoegdheid. De aan de forumkeuzeovereenkomst te stellen geldigheidsvereisten, de gevallen waarin en de voorwaarden waaronder forumkeuze mogelijk is, alsmede de gevolgen van een geldige forumkeuze worden in art. 23 EEX-Vo autonoom en uitputtend geregeld. Nadere of andere vereisten, ontleend aan de nationale wetgeving van de lidstaten, mogen aan de forumkeuze die bestreken wordt door de verordening derhalve niet worden gesteld. Gelet op voorgaande dient het begrip 'overeenkomst tot aanwijzing van een bevoegde rechter' autonoom uitgelegd te worden. De forumkeuzeovereenkomst is niet vormvrij. Zij dient, zo volgt uit art. 23 lid 1 EEX-Vo, gesloten te worden a) hetzij bij een schriftelijke overeenkomst, hetzij bij een schriftelijke bevestigde mondelinge overeenkomst; b) hetzij in een vorm die wordt toegelaten door de handelwijzen die tussen partijen gebruikelijk zijn geworden; c) hetzij, in de internationale handel, in een vorm die overeenstemt met een gewoonte waarvan partijen op de hoogte zijn of behoren te zijn en die in de internationale handel algemeen bekend is en door partijen bij dergelijke overeenkomsten in de betrokken handelsbranche doorgaans in acht wordt genomen. Volgens de rechtspraak van het Hof van Justitie dient de sub a bedoelde schriftelijkheidseis strikt te worden uitgelegd, aangezien deze ten doel heeft te waarborgen dat de wilsovereenstemming tussen partijen inderdaad vaststaat (HvJ 14 december 1976, nr. 24/76). Zo is niet aan de schriftelijkheidseis voldaan indien in een contract in algemene zin wordt verwezen naar een voorgaande offerte die op haar beurt weer verwijst naar algemene voorwaarden waarin een forumkeuze is opgenomen, of indien de ene partij geen bezwaar maakt tegen een eenzijdige mededeling door de andere partij van algemene voorwaarden waarin een forumkeuze is opgenomen. Daarbij is voor de geldigheid van een forumkeuze als bedoeld in art. 23 EEX-Vo vereist dat het forumkeuzebeding objectieve elementen bevat die voldoende nauwkeurig zijn om de aangezochte rechter in staat te stellen of hij bevoegd is; die elementen kunnen eventueel worden geconcretiseerd door de omstandigheden van het geval (HvJ EG 9 november 2000, nr. C-387/98). Indien voormelde bepaling te weinig houvast biedt, kan in een procedure een (subsidiar) beroep op art. 23 lid 1 sub c EEX-Vo wellicht soelaas bieden. De Hoge Raad heeft omtrent voormelde bepaling geoordeeld dat voldaan is aan het vormvereiste voor een forumkeuzebeding indien wordt gesteld (en indien nodig bewezen) dat het in de betreffende markt gebruikelijk is dat algemene voorwaarden worden gehanteerd met een forumkeuzebeding en dat die algemene voorwaarden van toepassing worden verklaard door verwijzing daarnaar op de facturen (HR 27 mei 2011, LJN BP8689).

Uit de uitspraak van het Hof Leeuwarden volgt dat er niet voldaan is aan het vormvereiste van het forumkeuzebeding als uit de voorwaarden niet kan worden opgemaakt welke partijen op het forumkeuzebeding een beroep kunnen doen. In de zaak die aan het Hof Leeuwarden werd voorgelegd, werd in het forumkeuzebeding verwezen naar "opdrachtgever en principaal", doch uit art. 1 van de voorwaarden waarin het forumkeuzebeding was opgenomen volgt dat Phermasteelisa Central Europe BV als opdrachtgever moet worden aangemerkt. Bovendien kan uit het forumkeuzebeding noch uit de andere bepalingen worden opgemaakt wie de principaal is. In het licht van voorgaande heeft het hof mijns inzien terecht geoordeeld dat het forumkeuzebeding niet voldoende nauwkeurige, objectieve elementen bevat om vast te stellen welke rechter bevoegd is.

Ten aanzien van het beroep op de bevoegdheidsregel van art. 5 EEX-Vo is van belang dat voormelde bepaling voor een zevental onderwerpen alternatieve bevoegdheidsregels geeft. Uit art. 5 EEX-Vo volgt dat de eiser de keus heeft de verweerder op te roepen voor het forum rei ex art. 2 EEX-Vo, hetzij voor de rechter die bevoegd is op grond van art. 5 EEX-Vo indien de vordering ziet op de een in art. 5 EEX-Vo omschreven onderwerp. Voorts is van belang dat art. 5 EEX-Vo niet enkel de internationale bevoegdheid bepaalt, maar ook de interne bevoegdheid van de rechter. Daarbij zij opgemerkt dat ook voor een beroep op art. 5 lid 1 sub b EEX-Vo voldaan moet zijn aan het internationaliteitsvereiste. In de onderhavige zaak werd door Scheldebouw een beroep gedaan op art. 5 lid 1 sub b EEX-Vo. Deze bepaling schept een bijzondere, alternatieve regel voor rechtsmacht van het gerecht van de plaats waar de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt zodat bij de beoordeling gebruikgemaakt kan worden van ter

plaatsse relevante feiten en omstandigheden. Gelet op het gegeven dat Scheldebouw in haar memorie van grieven is teruggekomen van haar standpunt dat Rotterdam de plaats van hoofdlevering is en expliciet heeft erkend dat Heerlen dient te worden aangemerkt als de plaats van hoofdlevering, heeft het hof in mijn optiek terecht geoordeeld dat de Rechtbank Rotterdam op grond van art. 5 lid 1 sub b EEX-Vo niet bevoegd is. Het Hof Leeuwarden geeft bovendien tevens terecht aan dat voormeld oordeel niets afdoet aan de mogelijke bevoegdheid van de Rechtbank Maastricht in dit geschil.

P.C.M. Kemp, Banning N.V.